

Stížnost zmatečná (v řízení trestním).

Stížnost zmatečná v řízení trestním má za účel zrušení v odpor vzatého rozsudku nejvyšším co kasačním soudem z některého důvodu zmatečnosti v §§ 281 resp. 344 ř. tr. vypočtených.

I. Důvody zmatečnosti spočívají v porušení práva trestního formálního neb materiálního a dělí se dle toho na procesní a materiální.

1. Procesní důvody zmatečnosti jsou následující:

a) nebyl-li soud sborový I. instance neb soud porotní řádně obsazen neb nebyla-li lavice porotců plným počtem obsazena, nebyli-li všichni soudci a porotci celému přelíčení přítomni nebúčastnil-li se rozhodování soudce (§§ 67 a 68) nebo porotce (§ 306) vyloučený (§ 281 č. 1, § 344 č. 1). Tento důvod zmatečnosti musí však býti přiveden ke platnosti ihned při započetí přelíčení aneb ihned, jakmile stěžovatel o něm vědomosti nabyt;

b) bylo-li porotní přelíčení provedeno bez přivzetí obhájce (§ 344 č. 2);

c) byla-li přes ohrazení se stěžovatele při hlavním přelíčení přečtena písemnost o důležitém aktu přípravného vyhledávání neb vyšetřování (§ 281 č. 2, § 344 č. 3);

d) byl-li při hlavním přelíčení opomenut nebo porušen předpis, jehož šetření zákon výslovně, pod následky zmatečnosti přikazuje, totiž:

aa) byli-li při brání znalci zákonem vyloučení (§ 120);

bb) byli-li vyslechnuti svědci zákonem vyloučení (§ 151);

cc) byla-li vyslechnuta osoba od svědectví osvobozená, která výslovně svého práva osvobození se nevzdala (§ 152);

dd) byla-li vzata do přísahy osoba k přísaze nezpůsobilá (§ 179);

ee) byl-li sborový soud II. instance, který vyslovil vydání v obžalovanost (§§ 214, 218), nepřislušným (nor. z 31. prosince 1877 č. 3 ř. z. z r. 1878, § 8);

ff) bylo-li hlavní přelíčení odbýváno příliš brzo (§ 221);

gg) nebylo-li provedeno veřejně (§ 228);

hh) nebyl-li přečten spis obžalovací a je-li zde nález, dle něhož některý bod žaloby má odpadnouti, i tento (§§ 244, 314);

ii) byli-li bez zákonného důvodu svědci a znalci vyslechnuti nepřisežně (§ 247);

jj) nebyly-li žalovanému sděleny do konce řízení průvodního výpovědi za jeho nepřítomnosti od svědka neb spolužalovaného učiněné (§ 250);

kk) neobsahuje-li rozsudek trestní některou ze součástí v § 260 pod č. 1, 2 a 3 vytčených;

ll) nebyl-li o hlavním přelíčení sepsán protokol (§ 271);

mm) nebyla-li obžalovanému soudně sdělena jména členů soudu porotního a lavice porotců nejdéle 3 dny před hlavním přelíčením (§ 303);

nn) nepoložil-li předseda žalobci, soukromému účastníku a žalovanému a porotcům otázku, nevádí-li snad některému porotci důvod vyloučení (§ 306);

oo) bylo-li přikročeno k sestavení lavice porotců, aniž by přítomno bylo nejméně 24 porotců nevyločených a aniž by ti, kdož k odmítnutí oprávnění jsou, prohlásili, že s menším počtem jsou srozuměni (§ 307);

pp) nevezal-li předseda porotce do přísahy (§ 313);

qq) nebyly-li otázky, jež mají býti dány porotcům, přečteny a žalobci a žalovanému k jich žádosti písemně předloženy (§ 316);

rr) byl-li kromě 12 porotců někdo cizí jich hlasování přítomen (§ 327);

ss) nepřečetl-li vrchní porotce dané jim otázky a hned po každé připojený výrok u přítomnosti všech porotců (§ 340);

tt) bylo-li přelíčení provedeno a rozsudek vyneseno v nepřítomnosti žalovaného, leč že by se jednalo o zločin, na který není uložen trest přes 5 let a žalovaný vyslechnut byl v přípravném vyšetřování a obeslán ke hlavnímu přelíčení jemu ještě osobně bylo doručeno (§ 427);

e) nebylo-li během hlavního přelíčení o návrhu stěžovatele nalezeno, neb byly-li nálezem mezitímným proti jeho návrhu neb odporu vneseným porušeny zákony nebo základní zásady řízení, jichž šetření podmíněno jest podstatou řízení stíhání trestní, a obhajování pojišťujícího (§ 281 č. 4, § 344 č. 5);

f) je-li výrok soudu sborového I. instance o rozhodných okolnostech skutkových (§ 270 č. 6, 7) nezřetelným, neúplným neb sám sobě odporujícím, schází-li důvody rozhodovací neb je-li podstatného odporu mezi udánými těchto a udánými listin a protokolů při spisech se nalézajících (§ 281 č. 5);

g) vyslovil-li soud sborový I. instance svoji nepřislušnost v mylném domnění, že věc náleží před soud porotní (§§ 261, 281 č. 6);

h) nevyřizuje-li konečný rozsudek žalobu (§ 281 č. 7), (§ 281 č. 7);

i) překročil-li konečný rozsudek žalobu proti předpisům §§ 262, 263, 267 (§ 281 č. 8);

k) byly-li porušeny základní zásady upravující dotazování se porotců (§§ 318—323), (344 č. 6);

l) byla-li porotcům dána otázka proti § 267 a k této otázce přisvědčeno (§ 344 č. 7);

m) udělil-li předseda porotcům nesprávné právní poučení (§ 344 č. 8);

n) je-li odpověď porotců nezřetelná, neúplná neb sama sobě odporující (§ 344 č. 9).

2. Materiální důvody zmatečnosti jsou následující:

a) byl-li rozhodnutím soudu o otázce

1. zakládá-li skutek obžalovanému přičítaný zločin, přečin neb

2. jiné k příslušnosti soudu náležející trestní jednání;

3. jsou-li zde okolnosti, následkem kterých trestnost skutku pominula nebo stíhání jich jest vyloučeno;

4. nedostává-li se obžaloby dle zákona potřebné — zákon porušen neb jeho nesprávně použito (§ 281 č. 9, § 344 č. 10);

b) byl-li skutek rozhodnutí za základ položený, nesprávným výkladem zákona podroben zákonu trestnímu, který se naň nijak nevztahuje (§ 281 č. 10, § 344 č. 11);

c) překročil-li soud při vyměřování trestu svou moc trestní neb meze zákonné sazby trestové neb svého práva zmírnění neb přeměny trestu nebo porušil-li nebo nesprávně použil ustanovení § 293 odst. 3 a § 359 odst. 4 (§ 281 č. 11, § 344 č. 12).

Důvody zmatečnosti uvedené pod č. 2, 3 a 4 § 281 a č. 3—6 § 344 nemohou ku platnosti býti přivedeny ve prospěch obžalovaného, je-li úplně zřejmo, že nemohlo porušení formy míti nepříznivého

žalovanému účinku na rozhodnutí. V neprospěch žalovaného nemohou důvody zmatečnosti č. 2 a 7 § 341 nikdy, důvody č. 2, 3, 4 § 281 a č. 3—6 § 344 mohou pak jen tenkrát k platnosti býti přivedeny, je-li zřejmo, že mohlo míti porušení formy nepříznivého pro obžalobu účinku na rozhodnutí, a odporoval-li mimo to žalobce tomu, žádaje za rozhodnutí soudu a ihned, jakmile bylo odečteno nebo prohlášeno, stížnost zmatečnou si vyhradil (§ 281 posl. odst., § 344 předposl. a posl. odst.).

II. Řízení.

Řízení o stížnosti zmatečné upraveno jest dílem trestním řádem, dílem nov. ze dne 31. prosince 1877 č. 3 ř. z. z r. 1878, mající za účel uleviti soudu kasačnímu.

Byla-li stížnost zmatečná ohlášena a provedena, sdělí ji, ač nebyla-li zamítnuta, soud odpůrci s podotknutím, že může do 8 dnů podatí svůj spis vývodní (§ 285 odst. 1); po dojití spisu vývodního neb projití lhůty k tomu stanovené předloží se všechny spisy soudu kasačnímu (§ 285 odst. 2). Soud kasační radí se pak o došlé stížnosti zmatečné nejprve v neveřejném sezení slyše při tom generálního prokurátora, navrhuje-li tento neb zpravodaj ustanovený presidentem soudu kasačního, vynesení některého z naznačených v §§ 4, 5 a 6 novely nálezů; jinak nařídí rok k veřejnému o věci přelíčení (§ 3 nov.).

Při neveřejné poradě může soud kasační stížnost zmatečnou ihned zamítnouti

1. měla-li již od sborového soudu I. instance býti zamítnuta neb byl-li důvod zmatečnosti ku platnosti přiváděný rozhodnutím soudu kasačního v téže věci vneseným již odstraněn;

2. opírá-li se stížnost zmatečná o některý z důvodů vytčených v § 281 č. 1—8 neb § 344 č. 1—4 a soud kasační jednohlasně se usnese, že má, jako zřejmě neodůvodněná býti zamítnuta. Usnesení dotčené může vyneseno býti při neveřejné poradě i tenkrát, má-li pro jiné důvody zmatečnosti nebo poněvadž si soud vyhraditi chce právo, příslušející jemu dle § 290 odst. 1 tr. ř., nařízen býti soudní rok k veřejnému přelíčení (§ 4 nov.). Při neveřejné poradě o stížnosti zmatečné podané ve prospěch obžalovaného může také — pokud generální prokurátor souhlasí — jí ihned býti vyhověno, je-li zřejmo, že jest nařízení nového hlavního přelíčení nezbytným, rozhodnutí ve věci samé však soudem kasačním ještě vydáno býti nemůže (§ 5 nov.). Konečně může při neveřejné poradě soud kasační vyžádati si faktických vysvětlivek o tvrzených porušeních forem (§ 281 č. 1—4 ř. tr., § 344 č. 1—5 ř. tr.) (§ 6 nov.).

III. Veřejné líčení před soudem kasačním.

Kromě vytknutých případů položen bude soudní rok k veřejnému přelíčení a k němu žalovaný a soukromý žalobce, je-li zde jaký, tak obeslán, aby jemu obeslání nejméně 8 dní před soudním rokem bylo doručeno. Při tom budiž podotknuto, že kdyby se nedostavili, jich stížností a vývody budou předneseny a rozhodnutí za základ položeny. Je-li obžalovaný ve vazbě, zpraven buď o soudním roku s doložením, že může toliko jeho obhájce k roku se dostaviti; vyvolil-li si již obhájce neb žádal-li za jeho zřízení, doručeno buď obeslání pouze obhájci (§ 286 tr. ř.); jedná-li se o rozsudek soudu porotního, a neprohlásil-li žalovaný sám, že vyslati chce obhájce na vlastní útraty, má jemu býti zřízen od soudu kasačního

z počtu obhájců ve stanovisku jeho sídlících (§ 347). Obhájci od soudu zřízenému nepřísluší však právo k přelíčení před soudem kasačním vyslati substituta (plen. rozhodnutí ze dne 28. prosince 1875 č. 12.855, kn. jud. č. 31).

Líčení před soudem kasačním jest veřejné dle předpisů §§ 228 až 231 tr. ř. Nejprve vylíčí zpravodaj, od presidenta soudu kasačního z počtu jeho členů zřízený, posavadní průběh sporu a označí namítané stěžovatelem důvody zmatečnosti a podávající se z toho body stížné, aniž by však projevil svůj náhled o tom, jak by věc rozhodnuta býti měla. Na to obdrží slovo stěžovatel k odůvodnění své stížnosti a odpůrce ku vyvrácení. Žalovanému neb jeho obhájci přísluší však vždycky právo řeči konečné. Nedostavila-li se některá strana, bude její stížnost neb spis vývodní přečten. Potom odebere se soud do síně poradní (§ 287). Rozsudek soudu kasačního má i s důvody rozhodovacími prohlášen býti ústně; nebyl-li žalovaný přelíčení přítomen, bude mu bez prodlení doručen úředně ověřený přepis rozsudku soudem sborovým I. instance (§ 291).

IV. Rozhodnutí soudu kasačního.

Shledá-li soud kasační stížnost zmatečnou neodůvodněnou, zamítne ji je-li pak zřejmo, že byla svévolně anebo jen ku protahování věci podána, může stěžovateli neb dle okolností i jeho zástupci uložití trest peněžitý od 10—100 zl. (§ 288 odst. 1 tr. ř., § 9 nov.). Shledá-li stížnost zmatečnou důvodnou, vyhoví jí úplným neb částečným zrušením rozsudku v odpor vzatého.

1. Uplné zrušení rozsudku. Zde sluší rozeznávati rozsudky

a) soudů nalézacích a

b) soudů porotních;

ad *a)* *α)* Je-li zde některý z důvodů zmatečnosti § 281 č. 1—5, nařídí soud kasační nové líčení a přikáže věc dle svého uvážení buď témuž neb jinému sborovému soudu I. instance;

β) vyslovil-li soud neprávem svoji nepřislušnost, neb nevyřídil-li žalobu (§ 281 č. 6 a 7), uloží mu soud kasační věc projednati a rozsudek vynéstí, který se však v poslednějším případě obmeziti má na nevyřízené posud body žalobní;

γ) ve všech ostatních případech nalezne soud kasační u věci samé a položí rozhodnutí svému za základ ony skutečnosti, které soud sborový I. instance nepřekročiv obžalobu (§ 281 č. 8) zjistil

δ) Shledá-li však soud kasační, že nejsou v rozsudku a jeho důvodech rozhodovacích ony skutečnosti zjištěny, které by měly při správném použití zákona nálezu za základ býti položeny, přikáže věc k novému líčení, a rozhodnutí témuž aneb jinému soudu sborovému I. instance, po případě příslušnému soudu okresnímu (§ 288 č. 1—3). Při tom sluší ještě poznamenati, že rozhodne-li soud kasační sám, nemůže, byla-li stížnost zmatečná podána ve prospěch obžalovaného, uložití žalovanému trest přísnější, než jaký vysloven byl rozsudkem v odpor vzatým (§ 290 odst. 2).

ad *b)* *α)* Je-li zde některý z důvodů § 344 č. 1—9, zruší soud kasační výrok porotců a spočívající na něm rozsudek, a přikáže věc, pokud žalovaného z důvodu v § 344 č. 7 vyčteného nesprostí, do nejbližšího období porotního soudu od něho naznačeného, k opětovnému projednání a rozhodnutí (§ 348 odst. 1).

β) Je-li zde důvod zmatečnosti § 260 (nedostatečný obsah rozsudku), přikáže věc soudu, při němž sezení porotní bylo odbýváno a uloží mu, aby ve shromáždění 3 soudců, pokud možno těchže, kteří tvořili soudní dvůr soudu porotního, nový rozsudek vynesl a sice na základě dřívějšího výroku porotců (§ 349).

γ) Shledá-li soud kasační, že rozsudkem soudu porotního zákon byl porušen neb jeho nesprávně použito (§ 344 č. 10—12), má zpravidla naléztí ihned u věci hlavní. Nejsou-li však skutečnosti, které by rozhodnutí svému měl položit za základ, výrokem zjištěny, přikáže věc do nejbližšího období porotního, naznačeného od něho soudu, neb nenáleží-li trestné jednání podle správného použití zákona více před soud porotní, před příslušný soud k opětovnému projednání (§ 350).

2. Částečně může soud kasační zrušiti

a) rozsudky soudů nalézacích; byla-li stížnost zmatečná namířena jen proti některým nařízením rozsudku a soud kasační shledá, že lze je od obsahu celého rozsudku oddělití neb bylo-li rozsudku v odpor vzatému více činů trestných za základ položeno a stížnost zmatečná obmezuje se jen na řízení neb rozsouzení ohledně některého z nich, zároveň však částečné obnovení řízení neb i bez tohoto nový výrok ohledně jednotlivého činu trestného jest možným (§ 289);

b) rozsudky soudů porotních; nedotýká-li se důvod zmatečnosti ku platnosti přiváděný všech částí výroku a oddělení jest možným. V případě tomto nezruší soud kasační tyto netknuté části výroku a rozsudku nýbrž uloží soudu, jemuž věc přikáže, aby je rozhodnutí svému spolu za základ položil (§ 348 odst. 2). Na konci dlužno ještě poznamenati, že se sice soud kasační obmezití má na důvody zmatečnosti stěžovatelem výslovně nebo zřejmým odkázáním ke platnosti přiváděné, že však, přesvědčí-li se na základě stížnosti zmatečné od kohokoliv podané, že v neprospěch žalovaného nesprávně použito zákona trestního (§ 281 č. 9—11) neb, že tytéž důvody zmatečnosti, ze kterých ve prospěch jednoho žalovaného rozhodnuto, též i u jiného spolužalovaného se vyskytují, který stížnost zmatečnou nepodal, má z úřední povinnosti tak předsejítí, jako kdyby i dotčený důvod zmatečnosti byl k platnosti přiveden (§ 290 odst. 1).

Strach a donucení (*vis ac metus*).

A. Právo občanské.

I. Pojem a význam.

Pohnůtky vůle nejsou pro právní jednání bez významu, a nemůže tudíž v právním obchodě zůstatí nepovšimnuta okolnost, zdali vůli byl dán násilným působením určitý směr, či byl-li projev vůle svobodný. Jestliže byl projev vůle tím vyvolán, že v jednajícím byly bezprávnými vyhrůžkami vzbuzeny důvodné obavy před nějakým značnějším nebo méně značným zlem, mluvíme o strachu nebo donucení. Strach a donucení, ačkoli v mnohých směrech se od sebe liší, srovnávají se v tom, že donucení beze strachu není možné, že tudíž donucením strach se vzbuzuje.

Již v římském právu poskytoval praetor straně, která k právnímu jednání byla donucena, určité právní prostředky, jimiž mohla následky donucení, resp. vynuceného jednání od sebe odvrátiti. Donucení rozeznáváme psychické (*vis compulsiva*), jímž právě vzbuzen byl strach, jenž donuceného k právnímu jednání pohnul, aniž by fysického násilí bylo užito, a donucení fysické (*vis absoluta*). Kdežto v prvním případě má